

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

РОЗГОН ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID 0000-0001-6739-3927

УДК 339.9.012

DOI 10.37772/2518-1718-2023-1(41)-1

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена вирішенню питання ідентифікації поняття міжнародного трансферу технологій у науковому дискурсі. У статті проведено дослідження концептуальних положень щодо обґрунтування сутності категорії «міжнародний трансфер технологій» і бібліографічний аналіз дослідження цієї категорії.

Автор звертає увагу на те, що питання міжнародного трансферу технологій знайшли відображення у наукових працях як зарубіжних, так і українських учених. Поняття «міжнародний трансфер технологій» отримало своє широке поширення в юридичній та економічній літературі, однак спостерігаються значущі відмінності поглядів серед вчених щодо його сутності.

Здійснене дослідження дозволило дійти висновків про те, що розмаїтість дефініцій поняття «міжнародний трансфер технологій» демонструє наявність різносторонніх підходів до розуміння суті самої проблеми міжнародного трансферу технологій. Визначено, що всі підходи є обґрунтованими й актуальними та їх використання залежить від конкретного аспекту, під яким розглядається міжнародний трансфер технологій.

У результаті дослідження встановлено, що задля вдосконалення категорії «міжнародний трансфер технологій» його поняття має бути зафіксовано у Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» шляхом внесення змін до ст. 1 цього Закону. Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що міжнародний трансфер технологій як категорія є базовою, комплексною, складною дефініцією, яка характеризує правовідносини, що виникають між суб'єктом господарювання або іншим учасником відносин та іноземним суб'єктом, які є резидентом і нерезидентом країни відповідно, пов'язані зі створенням, передачею прав і втіленням технологій, укладенням певних договорів, які будуть спрямовані на передачу прав на технологію чи інформації про технологію або матеріальне втілення (відтворення) технології.

Ключові слова: міжнародний трансфер технологій, технологія, інноваційний процес, суб'єкти, переміщення, процес, договір.

Постановка проблеми. Протягом останніх тридцяти років міжнародний трансфер технологій був важливим елементом процесу «наздоганяння» у країнах, що розвиваються, до яких належить і Україна.

Міжнародний трансфер технологій в економічному розвитку значно покращує наше розуміння того, як економіки, що розвиваються, та перехідні економіки можуть підійти до політики передачі технологій у все більш глобалізованому і відкритому економічному середовищі [1]. Але відбулися значні зміни в основній філософії політики міжнародного трансферу технологій, які породили нові проблеми

та питання у сфері міжнародного трансферу технологій: як перехід від контексту політики «укладання контрактів» до контексту політики «пошуку постачальників» [2]. Отже, виникають проблеми розуміння трансферу технологій, які створені глобалізованою економікою в межах «системи пошуку джерел».

Наразі спостерігається відсутність належного правового регулювання міжнародного трансферу технологій. Зокрема, юридична наука має сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України з метою введення дієвих заходів державного регулювання відносин у сфері міжнарод-

ного трансферу технологій, а також створення категоріального апарату і правового поля, яке б забезпечувало належний рівень правового захисту всіх суб'єктів та учасників, які є резидентами і нерезидентами цих відносин.

Трансфер технологій в Україні регулюється в першу чергу Законом України «Про державне регулювання у сфері трансферу технологій», однак визначення поняття «міжнародний трансфер технологій» та його різновиди у ньому відсутні.

У ст. 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 р. № 143-V встановлено тільки поняття «трансфер технології», сутність якого, на думку Давидюка О. М., зведена до певної групи (виду) договорів, якими опосередковується передачею майнових прав на технологію чи її складові від одного суб'єкта до іншого [3].

А ст. 5 цього Закону вказує лише на міжнародне співробітництво України у сфері трансферу технологій. Отже, є потреба додати поняття «міжнародний трансфер технологій» у цей закон.

Окреме регулювання міжнародної передачі міститься у Законі України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» від 20.02.2003 р. № 549-IV, де зазначене поняття міжнародні передачі товарів — експорт, імпорт, реекспорт товарів, їх тимчасове вивезення за межі України або тимчасове ввезення на її територію, транзит товарів територією України, а також будь-які інші передачі товарів, що здійснюються за межами України. А у ст. 20 зазначається, що якщо міжнародна передача товарів (у тому числі надання послуг із розробки або створення технологій) виконується в рамках міждержавних або міжурядових договорів України, які передбачають така передача, то центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, застосовує спрощену процедуру розгляду документів про надання відповідного дозволу чи висновку. А це дає можливість розглядати й аналізувати категорію «міжнародний трансфер технологій», виявляти його види, форми та успішність впровадження в умовах глобальних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за обраною темою свідчить, що питання міжнародного трансферу технологій були об'єктом наукових досліджень вчених багатьох сфер і галузей наукового пізнання. І не тільки вчених-правознавців, а й вчених-економістів.

Питання міжнародного трансферу технологій знайшли відображення у наукових працях як зарубіжних, так і українських учених. Поняття «міжнародний трансфер технологій» отримало своє широке

поширення в юридичній та економічній літературі, однак спостерігаються значущі відмінності поглядів серед вчених щодо його сутності.

Серед українських вчених міжнародний трансфер технологій розглядається більше в економічній літературі. Так, Г. О. Бак, визначаючи технологічні ресурси транснаціональних корпорацій (ТНК) як джерело інноваційно-інвестиційної модернізації економіки України, наводила власні висновки щодо міжнародного трансферу технологій [4]. Саліхова О. Б. аналізувала методологію статистичного аналізу міжнародного трансферу технологій в Україні [5]. Бура А. С. підкреслила у своїй науковій праці основні проблеми міжнародного трансферу технологій [6]. Бакалінська О. О. визначила основні проблеми узгодження норм конкурентного права з нормами законодавства із захисту інтелектуальної власності, зокрема у сфері трансферу технологій [7]. Якубівська Ю. Є. проаналізувала державне регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні [8].

Міжнародний трансфер технологій у своїх працях розглядали різні іноземні вчені. Зокрема, R. D. Robinson та G. F. Jewett [9] проаналізували модель трансферу технологій. Kasych A. та Medvedeva G. дослідили ефективність міжнародного трансферу технологій у різних країнах світу в контексті інноваційних процесів [10]. Грунтуючись на перспективі глокалізації, С. Liu та S. Yan збудували структуру трансферу технологій, що характеризується транснаціонально-національною двоканальною теорією [11]. Sepúlveda C. I. та Ocampos J. A. стверджують, що міжнародні організації можуть відігравати важливу роль у заохоченні міжнародного трансферу технологій шляхом створення міжнародних програм [12]. Lundquist D. G. у своїй праці сформував широке бачення трансферу технологій [13]. Grosse R. розглядав міжнародний трансфер технологій у сфері послуг [14].

Незважаючи на численні наукові дослідження щодо визначення теоретичних засад обґрунтування сутності міжнародного трансферу технологій і практичних засад активізації його розвитку в Україні, актуальними залишаються питання поглиблення розуміння природи міжнародного трансферу технологій та особливостей його виникнення і розвитку поглядів щодо його сутності.

Мета дослідження – виявлення існуючих у науковій літературі поглядів на категорію «міжнародний трансфер технологій», їх вивчення для конкретизації природи міжнародного трансферу технологій.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі взаємопов'язані завдання: 1) охарактеризувати точки зору вчених, які визначають поняття міжнародного трансферу технологій; 2) проаналізувати

сутність значення цього терміна; 3) сформувавши пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України з питань нормативного забезпечення змісту поняття «міжнародний трансфер технологій».

Виклад основного матеріалу. Питання міжнародного трансферу технологій набувають все більшого значення щодо розвитку інноваційних процесів у різних країнах.

Для функціонування національної інноваційної системи необхідне створення умов для успішної реалізації проєктів трансферу технологій. Утім, не всі сучасні інноваційні світові лідери завжди були на передньому краї науково-технічного розвитку. Важливу роль у цих процесах відіграли і міжнародний трансфер технологій, що є ще більш важливим для скорочення технологічного відставання, наприклад, країн, що розвиваються. Враховуючи динаміку наукового прогресу в окремих галузях та обмеженість навіть розвинутих країн розвивати декілька напрямів науки і техніки одночасно, у світі відбувається розвиток різних форм технологічного співробітництва, які доцільно розглядати з точки зору масштабного і складного процесу міжнародного трансферу технологій. Саме тому питання міжнародного трансферу технологій є актуальним і потребує всебічного дослідження в контексті визначення змісту державної політики щодо його перетворення на вагомий фактор розвитку, що є важливим для країн, які розвиваються, особливо для подолання розриву з технологічно розвиненими країнами [10].

Перш ніж перейти до ролі міжнародного трансферу технологій в умовах глобальних викликів та успішності його впровадження, розглянемо, що таке міжнародний трансфер технологій.

Бакалінська О. О. під трансфером технологій розуміє міжнародну передачу зарубіжних науково-технічних досягнень, тобто коли технологія, створена в одній країні, перетворюється на продукт або процес, який використовується в іншій країні [7, с. 110]. Отже, вчена вкладає в поняття «трансфер технологій» і міжнародний аспект.

Бак Г. О. зазначає, що міжнародний трансфер технологій — це один зі світогосподарських зв'язків, ключовою ланкою яких є ТНК. Метою застосування їх ресурсів є міжнародний трансфер технологій, втілений у персоналії, засоби виробництва, об'єкти інтелектуальної власності [4, с. 18].

Якщо розглядати міжнародний трансфер технологій крізь призму зв'язків, то цікавим є дослідження R. D. Robinson та G. F. Jewett [9]. Вони розробили модель трансферу технологій, за якою можна виявити багато взаємозв'язків, які впливають на результат десяти ключових управлінських рішень, пов'язаних із міжнародним трансфером технологій: п'ять із боку пропозиції та п'ять із боку попиту. Ці рішення

пов'язані з готовністю організації передавати технологію на міжнародному рівні (або, з боку попиту, шукати іноземні технології); передавати технологію назовні, тобто непов'язаним суб'єктам (або, з боку попиту, схильністю шукати іноземні технології); вибором технології для передачі (або засвоєння); вибором посередників (якщо такі є) і механізмів передачі.

Саліхова О. Б. запропонувала таке визначення міжнародного трансферу технологій: діяльність господарюючих суб'єктів України та іноземних господарюючих суб'єктів, яка побудована на взаємовідносинах між ними, пов'язаних із наданням (отриманням) систематизованих технологічних знань (вільних або втілених) через комунікаційні канали різної форми (комерційної і некомерційної) та змісту (через персоналії, документи, обладнання і продукцію) з метою отримання вигоди [5, с. 5–6].

Отже, українські вчені Г. О. Бак і О. Б. Саліхова, а також іноземні — R. D. Robinson та G. F. Jewett розглядають міжнародний трансфер технологій як взаємодію зв'язків, певну комунікацію, взаємовідносини між суб'єктами, у тому числі ТНК.

Бура А. С. тлумачить міжнародний трансфер технологій через вид комунікації та взаємодії як сукупність економічних відносин у сфері використання нових системних знань про виробництво продукції, застосування процесу чи надання послуги між її розробником і споживачем, які є резидентом і нерезидентом країни відповідно [6, с. 185]. Це поняття вказує на глибшу сутність міжнародного трансферу технологій. Але не підкреслюється у цьому понятті вчинення суб'єктом господарювання або іншим учасником відносин, пов'язаних зі створенням, передачею прав і втіленням технологій, укладенням певних договорів, що будуть спрямовані на передачу прав на технологію чи інформації про технологію або матеріальне втілення (відтворення) технології.

Поняття міжнародного трансферу технологій можна розглядати і в контексті обміну чи переміщення персоналу, або обміну певними компетенціями і технічними навичками [13], переміщення (поширення) технології з місця її впровадження на інші ринки по всьому світу. Таке поширення може відбуватися через ринкові операції, коли одна фірма продає продукт, процес або навички іншій [14]. Якубівська Ю. Є. поняття «міжнародний трансфер промислової власності» тлумачить як міждержавне переміщення на комерційній або некомерційній основі матеріальних прав на об'єкти промислової власності, що проявляється у процесі патентування, ліцензування, франчайзингу [8, с. 9]. Тобто науковці, як правило, ототожнюють категорію «міжнародний трансфер технологій» із переміщенням, передачею на комерційній або некомерційній основі від одного суб'єкта

відносин, пов'язаних зі створенням, передачею прав і втіленням технологій, до іншого суб'єкта.

На сьогодні концепція технологічного трансферу включає також бачення прав інтелектуальної власності, особливо патентних прав і торгових секретів (ноу-хау) [7, с. 110]. Helleiner G. K. [15] виділяє 4 варіанти міжнародного трансферу технологій: 1) технологія, юридично оформлена у формі патенту або торговельної марки; 2) технологія у формі, що не підлягає патентному захисту; 3) технологія, втілена у кваліфікованій робочій силі; 4) технологія, втілена в матеріальних економічних благах (фізичних продуктах).

Дійсно, передача патентів є важливим каналом отримання країнами та регіонами технологій із-за кордону, а також найбільш прямим способом відображення взаємозв'язку між попитом і пропозицією технологічних потоків [11].

Продукт, процес або управлінські знання, створені чи отримані фірмою, можуть бути використані повністю всередині компанії для виробництва продукту або послуги. У цьому випадку технологія буде передаватися за межі фірми через продаж її продукту/послуги клієнтам. Крім того, коли люди, які працюють у фірмі, звільняються і знаходять роботу в інших місцях, частина знань буде передана разом із ними. Аналогічно фірма, яка бере на себе зобов'язання продавати на зарубіжному ринку через свою місцеву торгову дочірню компанію, стає інструментом міжнародного трансферу технологій у цю країну. Знову ж таки знання, що передаються, можуть переміщуватися шляхом простого продажу продукту/послуги, в якому втілені ці знання, або шляхом переходу працівників до інших фірм, або в інший спосіб (наприклад, шляхом копіювання конкурентами). І, нарешті, фірма може вирішити продати свою технологію як вхідний ресурс іншій фірмі (фірмам), таким чином передавши її ззовні на додаткові ринки [14].

Трансфер технологій можна класифікувати як вертикальний або горизонтальний залежно від того, рухається процес від фундаментальних до прикладних досліджень або розробок (вертикальний трансфер) чи від використання технології в одному місці до її застосування в іншому місці (горизонтальний трансфер) [16]. Mansfield E. окреслює цю відмінність, яка є досить корисною як для сфери послуг, так і для виробництва. Якщо технологія є насамперед управлінською навичкою, вона все одно може передаватися горизонтально від материнської компанії до дочірньої та/або може розвиватися далі за кордоном при застосуванні там і, таким чином, являти собою вертикальний трансфер технологій.

Трансфер технологій є переважно горизонтальним, коли певна технологія передається з головного офісу сервісної фірми ТНК до закордонного філіалу.

Проте, коли здійснюється адаптація технології до місцевих потреб, цей процес можна розглядати як частково вертикальний [14].

У своїй роботі про міжнародний трансфер технологій і міжнародні технологічні платежі Madeuf B. стверджує, що трансфер може бути успішним лише тоді, коли реципієнт здатен самостійно використовувати, відтворювати і навіть вдосконалювати передану технологію. Трансфер технологій — це не просто потік між компанією-відправником і компанією-отримувачем. Його успіх залежить від ефективності та контролю отримувача за використанням, відтворенням і навіть удосконаленням технології [17]. Підтримуємо підхід Madeuf B. і припускаємо, що вплив на організацію-отримувача визначає успіх трансферу технології.

Sepúlveda C. I. та Ocampos J. A. рекомендують розробляти стратегії, за якими міжнародний трансфер може відбуватися за допомогою: прямих іноземних інвестицій, що сприяють виникненню вертикальних і горизонтальних взаємозв'язків між головним підприємством і його афілійованими зарубіжними компаніями, які беруть участь на мікрорівні, що впливає на економічний розвиток країни в цілому; договірних відносин, наприклад, ліцензійних договорів, тощо [12].

Розглядаючи феномен міжнародного трансферу технологій, можна стверджувати, що він є інструментом залучення та освоєння передових технологій, особливо для країн, які розвиваються, тому й важливим чинником технологічного розвитку. Міжнародний трансфер технологій можна здійснювати у формі ліцензійних договорів між резидентами та іноземними власниками патентів, промислових зразків; іноземних інвестицій у науково-дослідну сферу, зокрема в межах підрозділів багатонаціональних підприємств; технічної допомоги з інших країн, міжнародних організацій; навчання, міжнародних конференцій, семінарів, тренінгів тощо [6]. У цьому визначенні сутність міжнародного трансферу технологій зведена до укладення договорів без пояснень особливостей створення технологій, передачі прав на них і їх втілення.

Міжнародний трансфер технологій проявляється у вигляді не тільки продажу результатів науково-технічної діяльності, а й їх передачі за допомогою укладення договору про перехресне ліцензування та/або крос-ліцензування, спрямований насамперед на досягнення стратегічних цілей, а не отримання прибутку. Тобто міжнародний трансфер технології може здійснюватися або в «чистому вигляді» — у формі знань, досвіду, науково-технічної інформації, або в «матеріалізованому» — в матеріалах, машинах, обладнанні [18]. Отже, у цьому випадку міжнародний трансфер технологій розглядається як процес.

Основними категоріями, що опосередковують міжнародний трансфер технологій, є: патент; патентна угода (договір); ліцензія; ліцензійна угода (договір); передача «ноу-хау»; лізинг; франчайзинг; договір із приводу копірайту; надання наукомістких послуг у різних сферах типу інжинірингу, консалтингу, менеджменту, інформінгу, підготовки персоналу тощо. Успішно доповнюючи одна одну, ці економічні категорії у процесі міжнародної взаємодії постійно розвиваються, удосконалюються, викликаючи до життя такі поняття, як міжнародний ринок технологій, інтернаціональний обмін технологій, що відображають сучасні особливості технологічного обміну у світі. У сучасному міжнародному трансфері технологій беруть участь: міжнародні організації, міждержавні утворення, інтеграційні угруповання, держави, транснаціональні корпорації, національні фірми і науково-технічні комплекси, університети і наукові заклади, окремі інноватори-винахідники. Нині зростає роль прямої передачі технологій шляхом укладення договірних відносин між незалежними бізнес-партнерами (не пов'язані з участю в капіталі один одного). Це проявляється в таких неакціонерних формах організації міжнародного бізнесу, як підрядне промислове виробництво, ліцензійне виробництво, франчайзинг, аутсорсингові послуги, управління за контрактом [18].

На нашу думку, цікавим є визначення міжнародного трансферу технологій в ширшому розумінні В. Денисюка, а саме: це сукупність економічних відносин у сфері використання нових системних знань про виробництво продукції, застосування процесу чи надання послуги між її власником (розробником) і споживачем – резидентами в одній країні, а для випадку міжнародного трансферу технологій – резидентів із нерезидентами країни. Загалом визначають два типи технологій, які можуть бути предметами трансферу, зокрема міжнародного: 1) нематеріалізовану технологію (*disembodied/dissembled technology*), наприклад, конструктивні рішення, технологічні методи; 2) матеріалізовану технологію (*embodied technology*), тобто технологію, втілену в машинах, устаткуванні й т. ін. [19, с. 43]. На наше переконання, цьому визначенню між-

народного трансферу технологій не вистачає договірної основи передачі технологій – укладання відповідного господарсько-правового чи цивільно-правового договору та/або вчинення іншого правочину чи/або організаційно-управлінських дій публічно-правового характеру, які будуть спрямовані на передачу прав на технологію.

Висновки. Підсумовуючи, окреслимо такі моменти. Проблемам міжнародного трансферу технологій присвячено багато досліджень як теоретичного, так і прикладного характеру. Це питання знаходить своє відображення в роботах багатьох вчених-правознавців і вчених-економістів, кожен з яких наводить власне визначення понять «міжнародний трансфер технологій». Розмаїтість дефініцій цього поняття демонструє наявність різносторонніх підходів до розуміння суті самої проблеми міжнародного трансферу технологій. При цьому всі підходи є обґрунтованими й актуальними, їх використання залежить від конкретного аспекту, під яким розглядається міжнародний трансфер технологій.

Варто звернути увагу і на те, що, крім різноманітності цього поняття, проблема ускладнюється відмінностями в підходах до їх тлумачення. Тому, виходячи з аналізу основних проблем визначення поняття «міжнародний трансфер технологій», подальшого дослідження і розвитку потребують концептуальні підходи до вивчення цього феномену в юридичних та економічних науках.

Задля вдосконалення категорії «міжнародний трансфер технологій» його поняття має бути зафіксовано до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» шляхом внесення змін до ст. 1 цього Закону. Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що міжнародний трансфер технологій як категорія є базовою, комплексною, складною дефініцією, яка характеризує правовідносини, що виникають між суб'єктами, які є резидентом і нерезидентом країни відповідно, пов'язані зі створенням, передачею прав і впровадженням технологій, укладенням певних договорів, які будуть спрямовані на передачу прав на технологію чи інформації про технологію або матеріальне втілення (відтворення) технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Lall S. International Technology Transfer and Catch-Up in Economic Development. *Technovation*. 2000. № 20 (4). pp. 225–226. URL: [https://doi.org/10.1016/s0166-4972\(99\)00176-5](https://doi.org/10.1016/s0166-4972(99)00176-5).
2. Radosevic S. International technology transfer policy: from «contract bargaining» to «sourcing». *Technovation*. 1999. № 19 (6–7). pp. 433–444. URL: [https://doi.org/10.1016/s0166-4972\(99\)00052-8](https://doi.org/10.1016/s0166-4972(99)00052-8).
3. Давидюк О. М. Проблеми ідентифікації поняття трансферу технологій: господарсько-правовий аспект. *Право та інноваційне суспільство*. 2021. № 1 (16). С. 31–36. URL: <https://apir.org.ua/index.php/lais/article/view/davydiuk16/68>.

4. Бак Г. О. Технологічні ресурси транснаціональних корпорацій як джерело інноваційно-інвестиційної модернізації економіки України: автореферат дис. на здобут. ступеня канд. екон. наук: спеціальність 08.00.03 – «Економіка та управління національним господарством». Київ, 2016. 219 с.
5. Саліхова О. Б. Удосконалення методології статистичного аналізу міжнародного трансферу технологій в Україні: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.02.02 / Нац. акад. наук України, Центр дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва. Київ, 2003. 21 с.
6. Бура А. С., Гуменюк Б. О., Танасієнко Н. П. Проблеми міжнародного трансферу технологій в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 2. Т. 1. С. 184–187. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_2_1/184-187.pdf.
7. Бакалініська О. О. Міжнародний трансфер технологій в умовах сучасних викликів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. № 4. С. 109–120.
8. Якубівська Ю. Є. Державне регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні. дис. канд. екон. наук: 08.00.03. Відкр. міжнар. ун-т розв. людини «Україна». Київ, 2012. 218 с.
9. Robinson R. D., Jewett G. F. (1989). Toward creating an international technology transfer paradigm. *The International Trade Journal*, 4 (1), pp. 1–19. URL: <https://doi.org/10.1080/08853908908523681>.
10. Kasych A., Medvedeva G. International technology transfer as a mechanism of activating the innovative development of a country. *Littera Scripta*. 2019. Vol. 12, Issue 2. URL: https://doi.org/10.36708/littera_scripta2019/2/4.
11. Liu C., Yan S. Transnational technology transfer network in China: Spatial dynamics and its determinants. *Journal of Geographical Sciences*. 2022. No. 32(12). pp. 2383–2414. URL: <https://doi.org/10.1007/s11442-022-2053-y>.
12. Sepúlveda C. I., Ocampos, J. A. International Technology Transfer to Promote Access and Innovation in Times of Global Crisis (January 22, 2021). *les Nouvelles – Journal of the Licensing Executives Society*. 2021. LVI (1). URL: <https://ssrn.com/abstract=3771482>.
13. Lundquist D. G. A Rich Vision of Technology Transfer Technology Value Management. *J. Technol. Transf.* 2003. No. 28. pp. 265–284.
14. Grosse R. International Technology Transfer in Services. *Journal of International Business Studies*. 1996. № 27 (4), pp. 781–800. URL: <https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8490153>.
15. Helleiner G. K. Role of Multinational Corporation in the Less Developed Countries Trade in Technology. *World Development*. 1975. № 3, pp. 161–189.
16. Mansfield E. International Technology Transfer: Forms, Resource Requirements, and Policies. *American Economic Review*. 1975. №. 65 (2). pp. 372–376.
17. Madeuf B. International technology transfer and international technology payments: definitions, measurements and firm' behavior. *Research Policy*. 1984. № 13 (3). pp. 125–140. [http://dx.doi.org/10.1016/0048-7333\(84\)90021-0](http://dx.doi.org/10.1016/0048-7333(84)90021-0).
18. Іващенко Д. Є. Міжнародно-правове регулювання техногенного трансферу в системі міжнародних комунікацій. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія юридичні науки*. 2020. Т 31 (70). № 3. С. 226–233. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/3_2020/41.pdf.
19. Денисюк В. Міжнародний трансфер технологій: сучасний зміст, аналіз закордонної та національної статистики. *Економіст: наук. журнал*. 2005. № 2. С. 42–47.

REFERENCES

1. Lall, S. (2000). International Technology Transfer and Catch-Up in Economic Development. *Technovation*, 20 (4), 225–226. [https://doi.org/10.1016/s0166-4972\(99\)00176-5](https://doi.org/10.1016/s0166-4972(99)00176-5)
2. Radosevic, S. (1999). International technology transfer policy: from «contract bargaining» to «sourcing». *Technovation*, 19 (6–7), 433–444. [https://doi.org/10.1016/s0166-4972\(99\)00052-8](https://doi.org/10.1016/s0166-4972(99)00052-8)
3. Davydiuk, O. M. (2021). Problems of identification of the concept of technology transfer: economic and legal aspect. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*, 1 (16), 31–36. URL: <https://apir.org.ua/index.php/lais/article/view/davydiuk16/68> [in Ukrainian].
4. Bak, H. O. (2016). Technological resources of transnational corporations as a source of innovative and investment modernization of Ukrainian economy: *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
5. Salikhova, O. B. (2003). Improving the methodology of statistical analysis of international technology transfer in Ukraine: *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Bura, A. S., Humeniuk, B. O. & Tanasiienko, N. P. (2012). Problems of International Technology Transfer in Ukraine. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, No. 2, Vol. 1, 184–187. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_2_1/184-187.pdf [in Ukrainian].

7. Bakalinska, O. O. (2022). International Technology Transfer in Modern Challenges. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*, 4, 109–120 [in Ukrainian].
8. Yakubivska, Yu. Ye. (2012). State regulation of international industrial property transfer in Ukraine. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Robinson, R. D. & Jewett, G. F. (1989). Toward creating an international technology transfer paradigm. *The International Trade Journal*, 4 (1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/08853908908523681>.
10. Kasych, A. & Medvedeva, G. (2020). International technology transfer as a mechanism of activating the innovative development of a country. *Littera Scripta*. https://doi.org/10.36708/littera_scripta2019/2/4.
11. Liu, C. & Yan, S. (2022). Transnational technology transfer network in China: Spatial dynamics and its determinants. *Journal of Geographical Sciences*, 32 (12), pp. 2383–2414. <https://doi.org/10.1007/s11442-022-2053-y>.
12. Sepúlveda, C. I. & Ocampos, J. A. (2021). International Technology Transfer to Promote Access and Innovation in Times of Global Crisis (January 22, 2021). *les Nouvelles — Journal of the Licensing Executives Society*, LVI (1). Retrieved from: <https://ssrn.com/abstract=3771482>.
13. Lundquist, D. G. (2003). A Rich Vision of Technology Transfer Technology Value Management. *J. Technol. Transf.*, 28, 265–284.
14. Grosse, R. (1996). International Technology Transfer in Services. *Journal of International Business Studies*, 27 (4), 781–800. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8490153>.
15. Helleiner, G. K. (1975). Role of Multinational Corporation in the Less Developed Countries Trade in Technology. *World Development*, 3, 161–189.
16. Mansfield, E. (1975) International Technology Transfer: Forms, Resource Requirements, and Policies. *American Economic Review*, 65 (2), 372–376.
17. Madeuf, B. (1984). International technology transfer and international technology payments: definitions, measurements and firm's behavior. *Research Policy*, 13(3), pp. 125–140. [http://dx.doi.org/10.1016/0048-7333\(84\)90021-0](http://dx.doi.org/10.1016/0048-7333(84)90021-0).
18. Ivashchenko, D. Ye. (2020). International Legal Regulation of Technogenic Transfer in International Communications System. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya yurydychni nauky*, Vol. 31 (70), No. 3. 226–233. Retrieved from: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/3_2020/41.pdf [in Ukrainian].
19. Denysiuk, V. (2005). International Technology Transfer: Modern Contents, Analysis of Foreign and National Statistics. *Ekonomist*, 2, 42–47 [in Ukrainian].

ROZGHON OLHA

PhD in Law, Associate Professor, Leading Researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of the NALS of Ukraine

PROBLEMS OF IDENTIFICATION OF THE CONCEPT OF INTERNATIONAL TECHNOLOGY TRANSFER IN THE SCIENTIFIC DISCOURSE

Problem setting. The issues of international technology transfer are reflected in the scientific works of both foreign and Ukrainian scientists. The concept of «international technology transfer» is widely used in the legal and economic literature, but there are significant differences of opinion among scholars regarding its essence.

Analysis of recent researches and publications. Among Ukrainian scientists, international technology transfer is considered more in the economic literature: H. O. Bak, O. B. Salikhova, A. S. Bura, O. O. Bakalinska, Y. Yakubivska. Various foreign scientists have considered international technology transfer in their works. In particular, R. D. Robinson and G. F. Jewett, Kasych A. and Medvedeva G., C. Liu and S. Yan, Sepúlveda C. I. and Ocampos J. A., Lundquist D. G. and Grosse R.

Target of the research is to identify the views on the category of «international technology transfer» existing in the scientific literature and to study them in order to specify the nature of international technology transfer.

Article's main body. The article is devoted to the issue of identifying the concept of international technology transfer in the scientific discourse. The article studies the conceptual provisions for substantiating the essence of the category of «international technology transfer» and conducts a bibliographic analysis of the studies of this category.

The author emphasizes that the issues of international technology transfer are reflected in the scientific works of both foreign and Ukrainian scholars. The concept of «international technology transfer» is widespread in the legal and economic literature, but there are significant differences of opinion among scholars regarding its essence.

This study has led to the conclusion that the variety of definitions of the concept of «international technology transfer» demonstrates the existence of diverse approaches to understanding the essence of the problem of international transfer of technology. It is determined that all approaches are reasonable and relevant and their use depends on the specific aspect under which international technology transfer is considered.

The study found that in order to improve the category of «international technology transfer», its concept should be fixed in the Ukrainian Law «On State Regulation of Activities in the Field of Technology Transfer» by amending Article 1 of this Law.

Conclusions and prospects for the development. The study has led to the conclusion that international technology transfer as a category is a basic, complex and complex definition that characterizes legal relations arising between a business entity or other party to the relationship and a foreign entity, which is a resident and non-resident of the country, respectively, and related to the creation, transfer of rights and implementation of technology, as well as the conclusion of certain agreements aimed at transferring rights to technology or information about technology, or material embodiment (reproduction) of technology in the field of technology transfer.

Key words: international technology transfer, technology, innovation process, subjects, transfer, process, agreement.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Розгон О. В. Проблеми ідентифікації поняття міжнародного трансферу технологій у науковому дискурсі. *Право та інновації*. 2023. № 1 (41). С. 7–14.